

TÜRKİYE’DEKİ REFAH DEVLETİ UYGULAMALARININ TR33 BÖLGESİ ÖZELİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ¹

Tuba Yıldırım *

Ahmet Karaaslan **

Özet:

Bu makalenin amacı Türkiye’de refah devleti anlayışının bölgesel tespitini TR33 Bölgesi özelinde yapmak, bölgede refah devleti uygulamalarının katkılarını artırmak ve bölgesel farklılıkları gidermek için temel öneriler getirerek 2014-2023 Bölge Planına katkı sağlamaktır. Çalışmada erişilebilen veriler doğrultusunda bölgesel bir değerlendirme yapılmış ayrıca SWOT Analizi yapılarak bölgenin özellikle lojistik bir avantaja sahip olmasına rağmen diğer bölgelere nazaran genel refah seviyesinin düşük olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Refah Devleti, TR33 Bölgesi, Eğitim, Sağlık, Sosyo-Ekonomik Göstergeler

Jel Kodu: H50, H51, H52, H53, I30

THE EVALUTION OF WELFARE STATE APPLICATIONS SPESIFIC TO REGION OF TR33 IN TURKEY

Abstract:

The aim of this study is to make the understanding of welfare state’s evaluation in particular to TR33 Region in the Turkey, and increasing the contribution of welfare state applications in region, and bringing fundamental recommendations to resolve regional differences in order to contribute 2014-2023 Region Plans. In this study study was on a regional assessment conducted in accordance with data accessible. Further, SWOT analysis of the region made. Especially region has the advantage of logistics but it was concluded that the low level of general well-being compared to other regions.

Key Words: Welfare State, Region of TR33, Education, Health, Social-Economic Indicator

GİRİŞ:

Refah devleti tarih boyunca çok çeşitli anlamlarda ifade edilmiştir. Literatürde refah devleti sosyal devlet olarak da ele alınmaktadır. Ancak genel olarak refah devleti tanımı kullanılmaktadır. Çünkü bazı araştırmacılara göre, sosyal devlet ile refah devleti aynı anlama gelmemektedir. Bunun nedeni refah devleti kavramının herkese çağdaş bir yaşam ve geçim düzeyi sağlayabilecek gelişmiş ülkeleri ifade ediyor olması

¹ Bu makale Ahmet Karaaslan danışmanlığında Tuba Yıldırım’ın yazdığı “Refah Devleti Anlayışı: TR33 Bölgesinde Eğitim, Sağlık ve Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Düzeylerinin İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

* Araştırma Görevlisi, Dumlupınar Üniversitesi, S. yazar, tuba.yildirim@dpu.edu.tr

** Prof. Dr. Dumlupınar Üniversitesi, S. Yazar, ahmet.karaaslan@dpu.edu.tr

olarak gösterilmesidir. Bu yüzden refah devleti aynı zamanda bir sosyal devlettir ancak her sosyal devlet bir refah devleti değildir. Refah devleti bireylere ve ailelere, minimum düzeyde gelir garantisi sağlayan bireylere, belirli sosyal risklerin (hastalık, yaşlılık, işsizlik vb.) üstesinden gelmelerinde yardımcı olan ve sosyal refah hizmetleri vasıtasıyla tüm vatandaşlara en iyi yaşam standartlarını sağlayan devlet biçimidir.

Siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik olaylar toplum ve devlet ilişkisini etkileyebilmektedir. Ekonomik gelişmelerde devletin rolü toplumun ihtiyaçlarını veya zararlarını karşılamaya yönelik olarak değişmektedir. Refah devleti anlayışı için günümüzde geçerli olan tanım; sosyal refahın maksimizasyonu amacıyla devletin ekonomiye aktif ve kapsamlı müdahalelerde bulunmasını öngören bir devlet modelidir. Refah devleti piyasa ekonomisinin başarısızlıklarını ve yetersizliklerini ortadan kaldırma amacını gütmektedir ve müdahaleci, düzenleyici, yeniden dağıtıcı ve girişimci bir devlet anlayışını yansıtmaktadır (Aktan, 2015).

Ülkeler arasında ve ülke içinde coğrafi, iktisadi, sosyal ve kültürel farklılıklar bölgesel eşitsizliklerin oluşmasına neden olabilmektedir. Refah devleti anlayışı da uluslararası ve ulusal düzeyde bölgelerarası farklılıklar gösterebilmektedir.

Bu temel açıklamalardan hareketle çalışmanın amacı, Türkiye'de refah devleti anlayışının bölgesel tespitini TR33 Bölgesi özelinde yapmak, bölgede refah devleti uygulamalarının katkılarını artırmak ve bölgesel farklılıkları gidermek için temel öneriler getirerek 2014-2023 Bölge Planına katkı sağlamak olarak belirlenmiştir.

Bölgesel tespit Kütahya, Uşak, Afyonkarahisar ve Manisa illerinden oluşan TR33 Bölgesi özelinde yapılacaktır. TR33 Bölgesi 53 ilçeden oluşmaktadır. 53 ilçe bazında refah devleti anlayışı, sağlık hizmetleri, istihdama yönelik hizmetler ve eğitime yönelik hizmetler uygulamaları ele alınarak temel istatistikî saptamalar ile tespit edilecektir.

LİTERATÜR İNCELEMESİ

Sosyal, kültürel, ekonomik ve politik alanda önemli etkileri olan ve gerek ulusal gerek uluslararası düzeyde güncelliğini kaybetmeyen tartışma konularından birisi refah devleti konusudur. Refah devleti anlayışı tarihsel süreç içerisinde farklılıklar göstermiş ve literatürde çeşitli yaklaşımlar aracılığıyla ele alınmıştır. Türkiye'de yapılan refah devleti çalışmaları şu şekildedir:

Sallan (1999), İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye gibi piyasa refah devletlerinde yeni liberalizm anlayışını incelemiştir. Akyol (2003), Refah devleti teorisi'nin anayasal iktisat teorisi çerçevesinde inceleyip Türkiye örneğini değerlendirmiştir. Seçilmiş (2006), Kamu borçlanması perspektifinden refah devletinin etik meşruiyet temellerinin analizi ve açık finansmanın Türkiye yansımaları incelenmiştir. Bilgebay (2006) ve Özcan (2009), Türkiye'deki sosyal kamu harcamalarının refah devleti anlayışıyla değerlendirilmesini ele almıştır.

Özkayalar (2007), Devlet, ekonomi ve toplum arasındaki ilişkilerin kökten değişimini ifade eden devletin yeniden yapılandırılmasını ele alıp, konuyu Türkiye'deki bağımsız düzenleyici kurumlar örneğinde incelemiştir. Topak (2007), Türkiye'de refah devletinin tarihsel bir olgu olarak var olup olmadığını, nasıl şekillendiğini, kendine has özelliklerini, yaşanan kriz süreciyle beraber ne tür bir yeniden yapılanma geçirdiğini ve egemen neo-liberal düşüncenin politik stratejilerinin hangi düzeyde bu yeniden yapılanma sürecini etkilediğini araştırmıştır. Doğan (2008), 1980-2006 yılları arasında Türkiye'deki sosyal devlet harcamalarının gelişimini ele almıştır. Güleç (2008), Türkiye'de refah devletinin 1945-1980 yılları arasındaki gelişimini incelemiştir.

Topal (2011), Türkiye'de sosyal sınıf farklılıklarına göre refah devletine yönelik tutumların ve vergi adaleti algısının değişip değişmediğini, vergi adaleti algısının refah devletine yönelik tutumlar üzerinde etkisinin olup olmadığını araştırmıştır. Günaydın (2011), küreselleşmeyle birlikte refah devleti anlayışındaki değişimler ve harcamaların artık devlet elinden değil piyasa tarafından gerçekleştirilmesiyle birlikte Türkiye'deki sosyal güvenlik reformunu incelenmiştir. Koçak ve Tiryaki (2011), sosyal devlet anlayışı kapsamında, gelişmiş ülkelerde ve Türkiye'deki sağlık politikaları araştırılmış ve Yalova ilinde yapılan sağlık hizmetleri ele alınmıştır.

Gümüş (2012), Neo liberal politikalar sonucu refah devletinin gereklerinin piyasaya devredildiği zamanda Türkiye'deki sosyal güvenlik reformu incelenmiştir. Cansoy (2013), Neo liberal politikalar çerçevesinde Türkiye'de refah devletinin sınıf tabanlı vatandaşlık rejimleriyle ilgili çalışmaları incelenmiştir. Ekiz (2013), Sosyal refah devletinde sağlık harcamalarının önemi ve Türkiye'deki harcamaları Giresun ili kapsamında değerlendirmiştir. Yılmaz (2013), Sosyal harcamaların gelir dağılımı üzerine etkileri OECD ülkeleri ve Türkiye arasında karşılaştırılmıştır. Taşçı (2013), Türkiye'nin Güney Avrupa refah modeli çerçevesinde yaşlılara olan algısını değerlendirmiştir.

Yapılan literatür araştırması ile Türkiye’de refah devleti anlayışının ilçeler bazında incelenmediği tespit edilmiştir. Bu çalışma ile TR33 Bölgesi özelinde Türkiye’deki refah devleti anlayışının yansımaları ele alınmıştır.

1. REFAH DEVLETİ VE TÜRKİYE

Refah devleti tanımı tarih boyunca çeşitli şekillerde açıklanmıştır. Tanımlar, sadece asgari amaçları karşılamak gibi minimum rollerden, eğitim, konut, sosyal güvenlik gibi çok kapsamlı alanda faaliyet içerir. Refah devleti yerine sosyal devlet kelimesi de kullanılmaktadır. Amaç olarak ikisi de aynı olsa da çoğunlukla çalışmalarda refah devleti kullanılmaktadır.

Sosyal devlet, bireylerin sosyal durumlarıyla ve refahlarıyla ilgilenen, onlara asgari bir yaşam seviyesi sunan, bireylerin ekonomik ve sosyal haklardan yararlanmaları için gerekli hazırlıkları sağlayan devlet diye tanımlanabilir. Uygulamada ise İngiltere’de William Beveridge’in hazırladığı raporun etkisiyle refah devleti (welfare state) kavramı tercih edilmiş ve kullanılmaya başlamıştır. Almanya’da ise önceleri refah devleti kullanılırken daha sonra sosyal devlet kavramı kullanılmaya başlamıştır (Tuna ve Yalçıntaş, 1997: 103).

Refah devleti dört dönemde gelişim göstermiştir. Birinci dönem 1880 öncesi, bu dönemde paternalist² bir anlayış söz konusudur. Bu süreçte, sorunların ortadan kaldırılmasında aileler arasında, gönüllü kuruluşlarda ve dini kuruluşlarda hayırseverlik duygularıyla hareket eden bireyler olmuştur. 1880-1945 arasını kapsayan ikinci dönem sosyal sigorta dönemidir. Bu dönem, çalışanlar tarafından zorunlu olarak ödeme yaptıkları sosyal sigorta kurumlarının gözetimi altında oldukları zaman dilimidir. Üçüncü dönem 1945-1975 yani refahın altın çağıdır. Refah devletinin gerekleri olan geliri destekleme ve yaşam standartlarının yükseltilmesinin zorunlu olduğu bir dönemdir. Son dönem ise 1975 sonrasıdır. Refah devleti anlayışının çıkmaza girdiği ve refah anlayışının yeniden yapılanmaya başladığı dönemdir (Özdemir, 2007: 177-178).

Türkiye’de refah devleti kavramı genel olarak “sosyal devlet” şeklinde algılanmaktadır. Bu çerçevede sosyal devlet, daha çok Anayasal bir kurum olarak tanımlanmaktadır. Bu anlamda Anayasa’nın birçok yerinde ifadesini bulan sosyal devlet, yurttaşlığa dayalı bir haklar ve hürriyetler konusu olarak görülmektedir. Sosyal devlet ilkesi, devlete var olan ekonomik ve sosyal düzene yeni bir biçim verme yetki ve görevini yükler (www.tbmm.gov.tr). Ama bu biçim verme düzeni tamamen değiştirmeye yönelik değil, daha çok düzende birtakım düzeltmeler (reformlar) yapmaya dönüktür. Sosyal devlet ilkesi, herkesin milli gelirden adil bir pay alabilmesini öngörür. Sosyal devlet, izleyeceği ücret ve vergi politikası ile milli gelirin dağılımına yön verir, toplumu oluşturan sınıflar arasında aşırı gelir farkları yüzünden uçurumlar meydana gelmesine izin vermez (Opak, 2012: 136-138).

Gelişmiş refah devletleri, gelirleri telafi etmek için daimi veya geçici iş kayıpları sonucu işçi sınıfına sosyal güvenlik, aracılığıyla yardım etmişlerdir. Bu yardım pek çok işsiz için bir köprü görevi üstlenmiştir. Daha önceki dönemlerde yardım alan aileler, yoksulluğa düşme tehlikesinden korunmuştur. Tüm kamu eğitim ve sağlık servisleri oluşturulmuştur (Lazar ve Stoyko, 1998: 26).

Refah devletinin hizmet alanı oldukça geniş tabana yayılmıştır; genel olarak beş başlık altında toplanmıştır. Bunlar; sosyal güvenlik, eğitim, sağlık, ailelere ve yaşlılara yönelik yardımlar ve işsizlik ve istihdam yardımlarıdır. Zafer kalkınma ajansından ulaşılan verilerden sağlık, eğitim ve sosyo-ekonomik göstergeleriyle TR33 bölgesinde refah devletinin etkisi incelenecektir.

2. REFAH DÜZEY 2 BÖLGELERİ EKONOMİK GÖSTERGELERİ

Bölgesel gelişme; ülkelerin kalkınma politikalarının bölgesel ve şehirler kapsamında temel taşlarını oluşturan; yerel iradelerin ve sivil toplum kuruluşlarının da karar alma süreçlerine katılmasını ve kaynakların kalkınma yönünde birlikte kullanılmasını temel alan; bölgeler içerisinde gelişim seviyeleri arasındaki farkların indirilmesi ve birbirleriyle aralarındaki rekabet gücünün artırılmasını esas alan yapısal politikadır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2013: 1-4).

TUİK (2011) bölgesel göstergeler raporuna göre istatistikî bölge sınıflandırması; bölgesel istatistiklerin toplanması, geliştirilmesi, bölgelerin sosyo-ekonomik analizlerinin yapılması, bölgesel politikaların çerçevesinin belirlenmesi ve Avrupa Birliği Bölgesel İstatistik Sistemine uygun, karşılaştırılabilir istatistikî veri tabanı oluşturulması amacıyla ülke çapında İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması tanımlanmıştır. İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırmasında iller 3. düzey olarak tanımlanmış ekonomik, sosyal ve coğrafi yönden benzerlik gösteren komşu iller ise bölgesel kalkınma planları ve nüfus büyüklükleri de dikkate

² Paternalizm: Devletin vatandaşlarını korumak ve onlara gerekli hizmetleri sağlama rolünü üstlendiği refah ideolojisi kavramıdır. Bu anlayış toplumda astın ve üstün sorumluluklarını belirler.

alınarak 1. düzey ve 2. düzey olarak gruplandırılmak suretiyle hiyerarşik istatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması yapılmıştır. TR33 Bölgesi düzey 2 gruplandırmasında yer alan ve Kütahya, Manisa, Afyonkarahisar ve Uşak illerinden oluşmaktadır. Bu iller toplamda 53 ilçeden oluşmaktadır.

Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanan “İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (SEGE) 2011” çalışmasının sonuçlarına göre Bölge illerinden Manisa 23. , Uşak 25. , Kütahya 38. , Afyonkarahisar ise 43. sırada yer almaktadır. Bu sonuçlara göre; Manisa ve Uşak 6 kategoriye ayrılmış gelişmişlik düzeyi içinde 3. düzeyde, Afyonkarahisar ve Kütahya ise 4. düzeydedir.

TR33 Bölgesi, 3.005.558 kişilik nüfusa sahiptir. Bu nüfus toplam ülke nüfusunun %4.07'sini oluşturmaktadır. Bölgedeki en fazla nüfus Manisa iline en az nüfus ise Uşak iline aittir. Nüfus olarak yüksek olan ilçelerde kentleşme oranı da yüksektir. Bölgedeki illerin merkez ilçelerinde yüksek kentleşme oranları görülmektedir. Merkez ilçelerinden sonra ise Turgutlu, Soma, Bolvadin ve Akhisar ilçelerinde de kentleşme oranları yüksektir (Zafer Kalkınma Ajansı, 2010: 9).

Tablo 1: Düzey 2 Bölgeleri İtibariyle Çeşitli Göstergeler

Bölgeler	SEGE 2011	Nüfusun Payı	Nüfus Artış Hızı	Şehirleşme Oranı	GSKD'ye Katkısı	Büyüme Hızı	Kişi Başına Gelir	İşsizlik Oranı
TR10 (İstanbul)	1	18,3	1,9	98,8	27,7	5,3	155	11,3
TR51 (Ankara)	2	6,6	2,1	96,1	8,5	5,6	134	9,5
TR31 (İzmir)	3	5,3	1,4	90,2	6,5	4,5	123	14,8
TR41(Bilecik, Bursa, Eskişehir)	4	4,9	1,8	85,7	6,6	6,6	138	7,4
TR61(Antalya, Burdur, Isparta)	5	3,7	2,3	64,1	3,9	4,9	110	8,2
TR42(Bolu, Düzce, Kocaeli, Sakarya, Yalova)	6	4,5	2,0	76,0	6,2	6,6	141	10,5
TR32 (Aydın, Denizli, Muğla)	7	3,7	1,4	50,2	3,6	3,9	97	7,7
TR21(Edirne, Kırklareli, Tekirdağ)	8	2,1	1,8	66,3	2,7	7,4	130	7,4
TR62 (Adana, Mersin)	9	5,0	1,1	82,2	4,0	4,9	78	10,6
TR22(Bahçesir, Çanakkale)	10	2,2	0,7	49,9	2,2	6,7	96	5,4
TR52(Karaman, Konya)	11	3,0	0,9	70,1	2,4	5,0	77	6,1
TR33(Afyon, Kütahya, Manisa, Uşak)	12	3,9	0,2	55,1	3,6	6,4	88	4,4
TR81(Bartın, Karabük, Zonguldak)	13	1,3	0,1	52,1	1,3	2,1	93	7,3
TR72(Kayseri, Sivas, Yozgat)	14	3,1	0,5	65,0	2,3	5,0	73	8,2
TR83(Amasya, Çorum, Samsun, Tokat)	15	3,6	-0,1	59,7	2,8	5,5	74	5,7
TRC1(Adıyaman, Gaziantep, Kilis)	16	3,3	2,2	78,6	1,6	4,7	49	11,8
TR90 (Artvin, Giresun, Gümüşhane, Rize, Trabzon, Ordu)	17	3,4	0,4	37,9	2,6	6,7	75	6,3
TR71(Aksaray, Kırıkkale, Kırşehir, Nevşehir, Niğde)	18	2,0	0,3	51,0	1,5	4,9	72	6,8
TR82(Çankırı, Kastamonu, Sinop)	19	1,0	0,3	35,4	0,7	1,3	71	5,6
TRB1(Bingöl, Elazığ, Malatya, Tunceli)	20	2,2	0,9	55,4	1,3	4,7	59	8,5
TR63 (Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye)	21	4,0	1,3	57,2	2,6	6,7	63	10,4
TRA1(Bayburt, Erzincan, Erzurum)	22	1,4	-0,1	50,3	0,9	3,4	59	6,3
TRC2(Diyarbakır, Şanlıurfa)	23	4,4	2,3	61,8	1,7	2,6	40	6,9
TRC3(Batman, Mardin, Siirt, Şırnak)	24	2,8	1,6	58,5	1,1	8,0	41	21,3
TRA2(Ağrı, Ardahan,	25	1,5	0,3	36,9	0,6	2,7	38	7,4

İğdır, Kars)								
TRB2(Bitlis, Hakkâri, Muş, Van)	26	2,8	1,2	43,5	1,0	5,1	36	8,9
TÜRKİYE		100	1,4	72,3	100	5,4	100	9,2

Kaynak: T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2013

Bölgesel gelişmelerin göstergelerinden bazıları olan sosyo-gelişmişlik endeksi(SEGE), nüfus artış hızı, şehirleşme oranları, büyüme hızı, kişi başına gelir ve Gayri safi katma değer (GSKD)'e katkısı tabloda toplu biçimde ele alınmıştır. Tabloyu TR33 bölgesi için yorumlayacak olursak şehirleşme oranları bu sıralamada %55,1 ile 17.sırada yer almaktadır. 26 bölge arasından 17.sırada olan bölge şehirleşme oranı bakımından ortalamanın (%62,61) altında kalmaktadır.

Bölgelerin GSKD'ye katkısının en yüksek oranı %27,7 olan İstanbul ilini içeren TR10 Bölgesidir. TR33 Bölgesi ise 9. Sırada yer alarak gayri safi katma değere katkısı %3,6'dır. TR33 Bölgesi 26 bölge arasında da 9.sırada yer almaktadır. Büyüme hızı bakımından ilk sırada %8 olan kalkınmada öncelikli yöreler olarak da adlandırılan gelişmişlik bakımından 5. ve 6. düzey illeri olan Batman, Mardin, Siirt ve Şırnak illerini kapsayan TR3 Bölgesi yer almaktadır. TR33 Bölgesi ise %6,4 büyüme oranı göstererek hem Türkiye oranından (%5,4) hem de bölgeler ortalamasından (%5,2) yüksek bir büyüme hızı göstermiştir.

Kişi başına gelir Türkiye'de 100 baz puan alınarak hesaplanmıştır. İstanbul ili olan TR10 bölgesinde bu oran 155 olarak gerçekleşmiştir. En düşük oran TRB2 bölgesinde gerçekleşmiştir. TR33 bölgesinde ise bu oran 88 olarak gerçekleşirken bölgeler arasında 12. sırada yer almıştır. Bölgelerarası ortalama 95,5'dir. Bölge ortalamasının altında kalmıştır. İşsizlik oranı sıralamasında TR33 Bölgesi %4,4 ile son sırada yer alarak hem ortalamanın (%10,25) hem de Türkiye genel oranının (%9,2) altında yer almıştır. Bölge diğer bölgelerle kıyaslandığında işsizlik oranında olumlu durumdadır.

2.1. TR33 BÖLGESİNDE EĞİTİM, SAĞLIK VE SOSYO-EKONOMİK GÖSTERGELER

TR33 bölgesi 53 ilçeden oluşmaktadır. İlçe bazında elde edilebilen veriler doğrultusunda eğitim, sağlık ve sosyo ekonomik gelişmişlik alt başlıkları altında değerlendirme yapılmıştır. Eğitim verileri okuma yazma bilen 7+ toplam nüfus oranı, okuma yazma bilen 7+ kadın nüfusu oranı ve üniversite mezunlarının 20 yaş üzeri nüfusa oranı değerlendirilmiştir. Sağlık verileri olarak mevcut yatak sayısının nüfusa oranı, hekim sayılarının nüfusa oranı ve eczane sayılarının nüfusa oranı değerlendirilmiştir. Sosyo-ekonomik gelişmişlik değerlendirmesinde DPT (Devlet Planlama Teşkilatı) ve Zafer Kalkınma Ajansı'nın derlemiş oldukları sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksleri dikkate alınmıştır. Elde edilen veriler ilçelerin konumlarını belirleyebilmek için tablolar halinde küçükten büyüğe doğru sıralamaya koyulmuştur. Ayrıca GeoDa programı yardımı ile ilçelerin veri dağılım haritaları dört kategoride oluşturularak görsellik katılmıştır. Bu haritalarda renkler açıktan koyuya doğru gittikçe değerler artmaktadır.

2.1.1. Eğitim

7 Yaş Üzeri Okuma Yazma Bilen Toplam Nüfus Oranı, Okuma Yazma Bilen 7 Yaş Üzeri Toplam Kadın Nüfus Oranı, Üniversite Mezunlarının 20 Yaş Üstü Nüfusa Oranı ve Üniversite Mezunlarının 20 Yaş Üstü Nüfusa Oranı verileri ilçe bazında eğitim verileri olarak elde edilmiş olup bu verilere ait değerlendirmeler aşağıda belirtilmiştir.

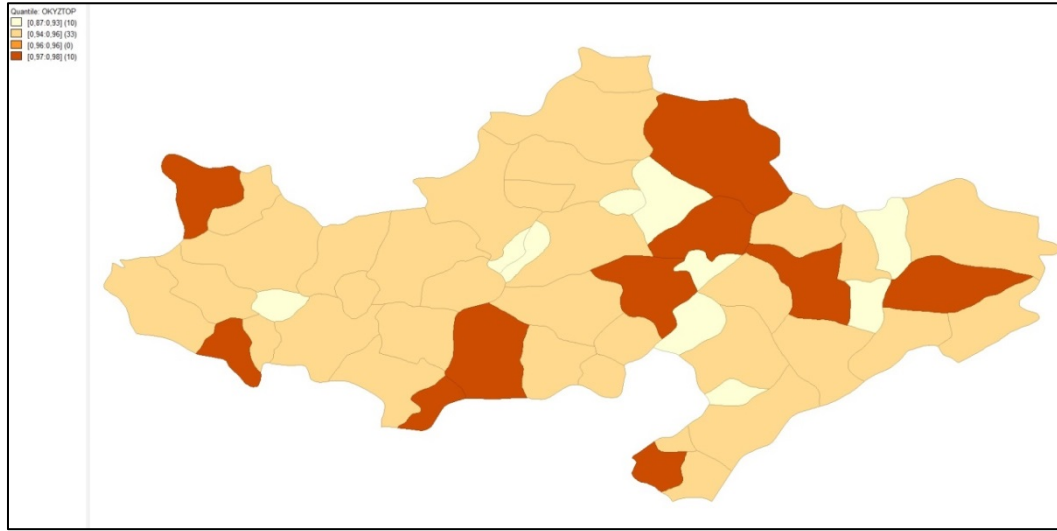
Tablo 2: 7 Yaş Üzeri Okuma Yazma Bilen Toplam Nüfus Oranı (2011)

Kızılören	0,869155206	Başmakçı	0,950824618	Uşak Merkez	0,963117079
Çavdarhisar	0,909852413	İscehisar	0,952378705	Şuhut	0,963396987
Gölmarmara	0,919949794	Sivash	0,952753474	Ahmetli	0,963439583
Şaphane	0,919966537	Gediz	0,952967573	Emet	0,963720127
Hocalar	0,923076923	Sandıklı	0,9532028	Kırkağaç	0,964253613
Bayat	0,9238921	Köprübaşı	0,953568358	Gördes	0,964455552
Çobanlar	0,924888278	Ulubey	0,954251283	Manisa Merkez	0,965005127
Pazarlar	0,926793288	Tavşanlı	0,95575288	Turgutlu	0,96552921

Aslanapa	0,931840503	Saruhanlı	0,956879546	Bolvadin	0,968748467
Dumlupınar	0,932173913	Sultandağı	0,957086392	Dazkırı	0,96879845
Simav	0,937054857	Hisarcık	0,957464554	Kütahya Merkez	0,972410745
Emirdağ	0,937374722	Domaniç	0,957814436	Banaz	0,972995018
Dinar	0,938595303	Demirci	0,957942008	Altıntaş	0,973174003
Sincanlı	0,942943894	Kula	0,958358312	Eşme	0,973803018
Akhisar	0,943759462	Çay	0,958429038	Afyonkarahisar Merkez	0,974771492
Alaşehir	0,94435892	Salihli	0,959539835	Soma	0,975928607
İhsaniye	0,947661143	Evciler	0,960251332	Sarıgöl	0,979874176
Selendi	0,950016741	Karahallı	0,962840705		

Kaynak: Zafer Kalkınma Ajansı

Harita 1: Okuma Yazma Bilen 7 Yaş Üzeri Toplam Nüfus Oranı (2011)

Harita 2’te de görüldüğü üzere bölgedeki okuma yazma oranının en yüksek olduğu ilçeler Sarıgöl, Soma, Afyonkarahisar Merkez, Eşme, Altıntaş, Banaz, Kütahya Merkez ilçeleridir. Bu ilçelerdeki yoğunluk, okullaşma oranının buralarda diğer ilçelere göre daha fazla olduğunu göstermektedir.

Okuma yazma oranının en düşük olduğu on ilçe Kızılören, Çavdarhisar, Gölarmara, Şaphane, Hocalar, Bayat, Çobanlar, Pazarlar, Aslanapa ve Dumlupınar ilçeleridir. Okullaşma oranına bağlı olarak buralarda eğitim düşük düzeylerde kalmıştır. Bölgedeki dört büyük ilin merkez ilçeleri bu oran bakımından en yüksek göstergelere sahiptir. Ancak Manisa’da durum biraz farklı gerçekleşmiştir. En çok oran Merkez ilçesinde değil de Turgutlu ve Soma ilçelerinde çıkmıştır.

Türkiye’deki toplam okuryazarlık oranı %95, 8’tir. Bölgedeki en yüksek oran ise %97 ile Sarıgöl ilçesidir. En düşük ilçe ise %86 ile Kızılören’dir. TR33 Bölgesi’nde ise bu oran %96,5’tir. Bu bağlamda bazı ilçeler hem bölge hem de Türkiye’deki orandan daha yüksek olsa da Dumlupınar, Simav, Emirdağ, Sincanlı, Akhisar, Alaşehir, İhsaniye, Selendi gibi ilçelerde bu oran ortalamaların altında kalmıştır.

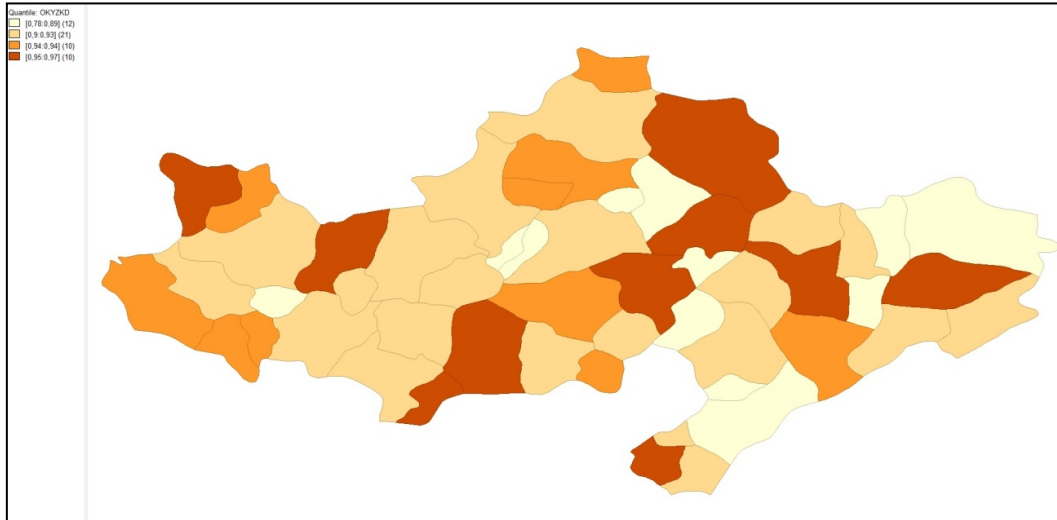
Tablo 3: Okuma Yazma Bilen 7 Yaş Üzeri Toplam Kadın Nüfus Oranı (2011)

Kızılören	0,777282851	İscehisar	0,91791396	Karahallı	0,936970144
Çavdarhisar	0,847513254	Sivash	0,918083146	Uşak Merkez	0,938847228
Çobanlar	0,863667582	Başmakçı	0,918225229	Şuhut	0,94020342
Hocalar	0,870435807	Selendi	0,919908684	Manisa Merkez	0,940856808
Gölarmara	0,871875858	Sandıklı	0,922179984	Emet	0,941198293
Şaphane	0,872598052	Köprübaşı	0,924213637	Turgutlu	0,942337854

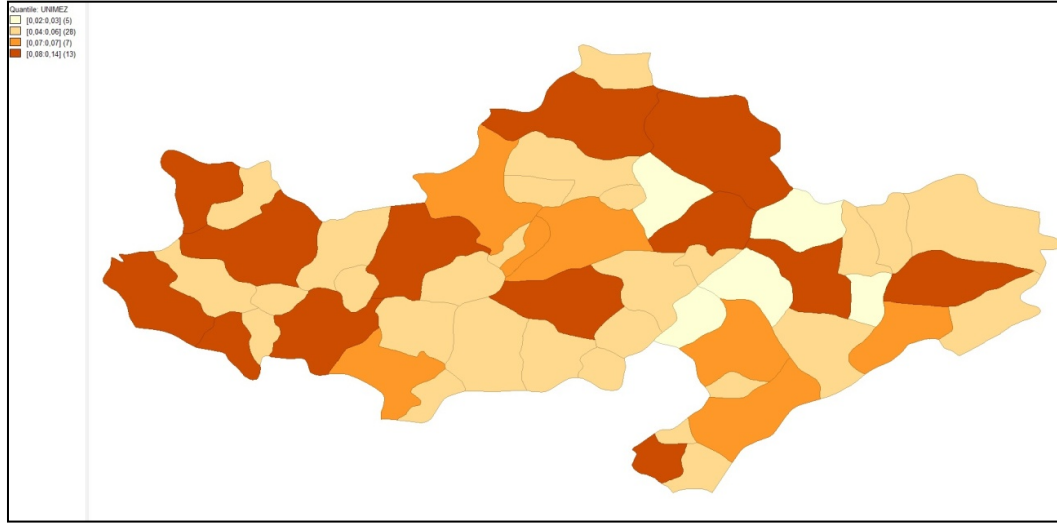
Bayat	0,874729437	Gediz	0,925546901	Ahmetli	0,942838457
Dumlupınar	0,87818307	Sultandağı	0,92576104	Bolvadin	0,945923461
Pazarlar	0,888651725	Tavşanlı	0,926423544	Dazkırı	0,947165445
Aslanapa	0,892084942	Çay	0,928227848	Gördes	0,947212497
Emirdağ	0,894510919	Evciler	0,928300866	Banaz	0,954812004
Dinar	0,894960776	Saruhanlı	0,930619651	Kütahya Merkez	0,955019521
Sincanlı	0,901902682	Demirci	0,932508995	Afyonkarahisar Merkez	0,955820953
Simav	0,90363232	Kula	0,932509765	Eşme	0,955982931
Alaşehir	0,906820814	Salihli	0,933686747	Altıntaş	0,957729321
Akhisar	0,909249281	Domaniç	0,935048395	Soma	0,961649689
İhsaniye	0,912349046	Kırkağaç	0,935690974	Sarıgöl	0,967755271
Ulubey	0,917386846	Hisarcık	0,935756677		

Kaynak: Zafer Kalkınma Ajansı

Harita 2: Okuma Yazma Bilen 7 Yaş Üzeri Toplam Kadın Nüfus Oranı (2011)

Okuma Yazma Bilen 7 Yaş Üzeri Toplam Kadın Nüfus Oranı Eğitim ile ilgili diğer bir göstergedir. En yüksek orana sahip ilçe Sarıgöl ilçesidir. En düşük ilçeler Kızılören, Çavdarhisar, Çobanlar, Hocalar, Gölçayırı son beşte yer alan ilçelerdir.

Harita 3: Üniversite Mezunlarının 20 Yaş Üstü Nüfusa Oranı (2011)**Tablo 4:** Üniversite Mezunlarının 20 Yaş Üstü Nüfusa Oranı (2011)

Aslanapa	0,017149907	Gördes	0,046966477	Sandıklı	0,068104184
Çobanlar	0,019021739	Evciler	0,047065045	Çay	0,071292611
Sincanlı	0,024655473	Şuhut	0,047778897	Dinar	0,071505408
İhsaniye	0,029080933	Dumlupınar	0,048800662	Simav	0,07244349
Hocalar	0,032042724	Ahmetli	0,049227882	Dazkırı	0,075405743
Kızılören	0,036127837	Sarıgöl	0,049544208	Demirci	0,076948803
İscehisar	0,037963093	Ulubey	0,051539855	Tavşanlı	0,079066603
Çavdarhisar	0,040420115	Kula	0,055404425	Akhisar	0,084070531
Saruhanlı	0,041066817	Banaz	0,058990107	Bolvadin	0,086252479
Karahallı	0,041676182	Köprübaşı	0,059213195	Turgutlu	0,086648875
Sivash	0,04169096	Emirdağ	0,059470987	Soma	0,086818175
Hisarcık	0,043562439	Kırkağaç	0,062024062	Salihli	0,096810802
Domaniç	0,043787455	Sultandağı	0,062601563	Altıntaş	0,123144389
Gölmarmara	0,04380607	Emet	0,063320602	Kütahya Merkez	0,123144389
Pazarlar	0,044362292	Eşme	0,063550922	Uşak Merkez	0,124328833
Bayat	0,044378147	Alaşehir	0,065823545	Manisa Merkez	0,129662456
Selendi	0,045237796	Şaphane	0,067353952	Afyonkarahisar Merkez	0,139018258
Başmakçı	0,046685582	Gediz	0,067806525		

Kaynak: Zafer Kalkınma Ajansı

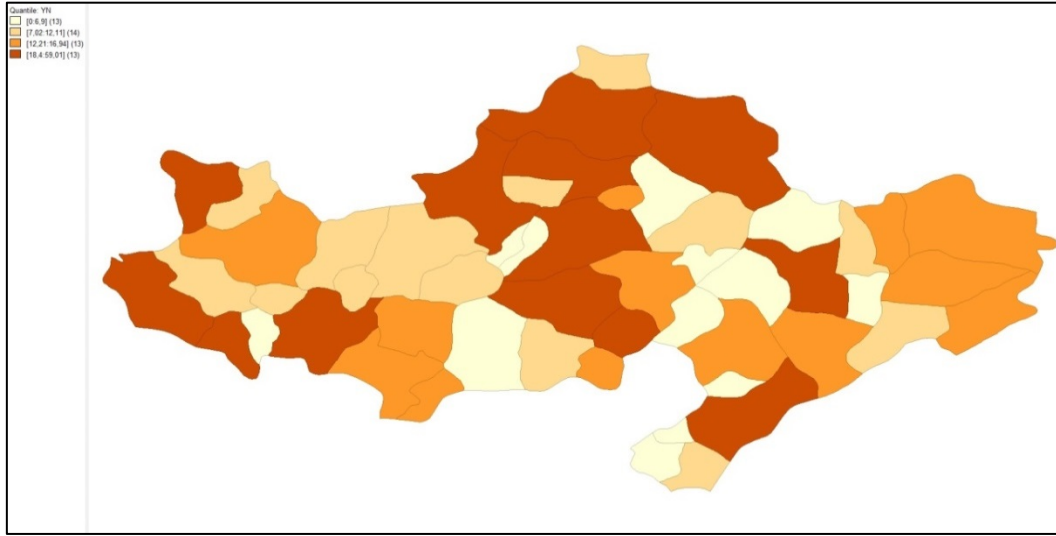
Bölgedeki şehirlerde üniversite mezunları genel olarak Türkiye ortalamasının (%9,5) altındadır. Bu oran Uşak'ta %8,1 ile en yüksektir. Kütahya'da ise bu oran %7,4'tür. Bölgedeki üniversite ve meslek yüksekokullarının sayısı da bu oranlar da etkili olmaktadır. Celal Bayar Üniversitesi (Manisa), Dumlupınar Üniversitesi (Kütahya), Uşak Üniversitesi (Uşak) ve Afyon Kocatepe Üniversitesi (Afyonkarahisar) olmak üzere dört tane üniversite vardır. Bu üniversitelerin merkez kampüsleri TR33 illerinin Merkez ilçelerinde olup bu üniversitelerden mezun olan bölgede yaşayan vatandaşlar bulunmaktadır. Bu üniversitelerde 111.226 öğrenci ön lisans ve lisans düzeyinde eğitim almakta olup, bu sayı Ege bölgesinde eğitim görmekte olan toplam öğrenci sayısının %35,6'sına karşılık gelmektedir (Zafer Kalkınma Ajansı , 2013: 11). İllerdeki üniversite mezunu nüfus oranlarının düşüklüğü değerlendirildiğinde, bölgede öğretim gören üniversite öğrencilerinin mezun olduktan sonra bölgede kalmayı tercih etmedikleri ifade edilebilir.

2.1.2. SAĞLIK

İlçe bazında elde edilebilen veriler doğrultusunda bölgedeki temel sağlık göstergeleri olarak yatak sayısı, eczane sayısı ve hekim sayıları verileri ele alınmıştır. Harita 4'te toplam yatak sayısının nüfusa oranı değerlendirilmiştir. Bu oranın en yüksek olduğu ilçeler Kütahya, Uşak, Manisa ve Afyonkarahisar'ın Merkez ilçeleridir.

En düşük değere sahip ilçeler Şaphane, Pazarlar, Aslanapa, İhsaniye, Kızılören, Dumlupınar, Dazkırı ve Evciler' dir. Bu oran buralarda sıfır "0" olarak görülmektedir. Çünkü bu ilçelerde hiç hastane bulunmamaktadır. Ancak il sağlık müdürlüklerinde birkaç doktor bulunmaktadır (Zafer Kalkınma Ajansı, 2013: 2).

Harita 4:Toplam Yatak Sayısı / Nüfus (2012)

Tablo 5: Hastanelerdeki Toplam Yatak Sayısı / Nüfus (2012)

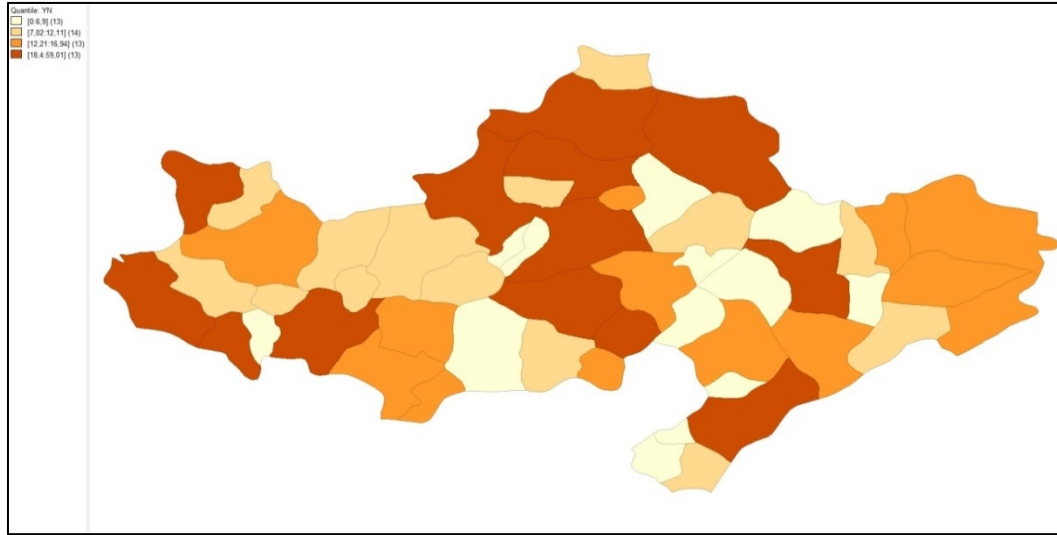
Şaphane	0	Gördes	8,750040509	Banaz	16,04063628
Pazarlar	0	Domaniç	9,132420091	Bolvadin	16,569825524
Aslanapa	0	Başmakçı	9,313588526	Akhisar	16,78672095
İhsaniye	0	Gölmarmara	9,524414249	Sandıklı	16,937669380
Kızılören	0	Köprübaşı	10,093873020	Turgutlu	18,404055840
Dazkırı	0	İscehisar	10,368281350	Gediz	21,44625763
Evciler	0	Kırkağaç	10,601081310	Emet	22,29356162
Dumlupınar	0	Selendi	11,0385023	Tavşanlı	22,9700696
Çobanlar	3,693307726	Demirci	12,106048990	Sivahi	23,23420074
Hocalar	4,589261129	Emirdağ	12,214188000	Dinar	24,191729710
Sincanlı	5,993479095	Bayat	12,397718820	Simav	27,29177116
Ahmetli	6,107616197	Çavdarhisar	12,548625593	Salihli	27,533677290
Eşme	6,897312807	Şuhut	12,866700980	Uşak Merkez	27,63150082
Ulubey	7,015574576	Alaşehir	13,116738980	Soma	30,00720952
Hisarcık	7,029876977	Karahallı	13,21236678	Kütahya Merkez	42,892466060
Saruhanlı	7,360653626	Sarıgöl	13,749106310	Afyonkarahisar Merkez	54,986801600
Çay	7,363119607	Kula	14,458856050	Manisa Merkez	59,014534580
Altıntaş	8,321313658	Sultandağı	14,683425350		

Kaynak: Zafer Kalkınma Ajansı

Tablo 6: Toplam Hekim / Nüfus (2012)

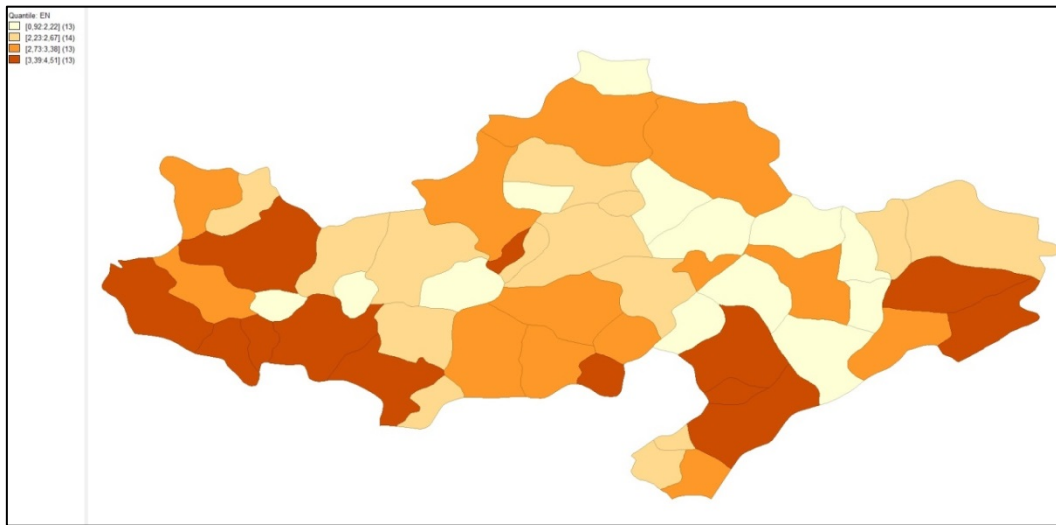
Evciler	2,497190661	Salihli	2,894895977	Pazarlar	3,446493193
Sandıklı	2,540650407	İscehisar	2,903118779	Aslanapa	3,669724777
Kırkağaç	2,544259514	Alaşehir	2,926041772	Hocalar	3,671408903
Çay	2,650723058	Banaz	2,940783318	Kızılören	3,702332469
Afyonkarahisar Merkez	2,663178425	Kula	2,976823304	Bayat	3,719315646
Dazkırı	2,664298401	Akhisar	3,006576887	Başmakçı	3,725435410
Şaphane	2,666666667	Sarıgöl	3,024803388	Altıntaş	3,883279707
Emirdağ	2,687121360	Demirci	3,026512247	Köprübaşı	4,037549208
Manisa Merkez	2,720223574	Eşme	3,034817635	Sultandağı	4,111359098
Sivashi	2,788104089	Uşak Merkez	3,060017447	Hisarcık	4,217926186
İhsaniye	2,816207273	Şuhut	3,088008235	Domaniç	4,261796043
Soma	2,825354144	Selendi	3,090780643	Ahmetli	4,27533138
Turgutlu	2,847419960	Simav	3,097984835	Çobanlar	4,431969272
Kütahya Merkez	2,859497738	Gediz	3,119455655	Gölmarmara	4,444726649
Dinar	2,870205220	Emet	3,121098627	Ulubey	4,910902203
Tavşanlı	2,8712587	Saruhanlı	3,128277791	Çavdarhisar	5,01945037
Bolvadin	2,872103042	Dumlupınar	3,219575016	Karahallı	5,284946710
Sincanlı	2,876869965	Gördes	3,240755744		

Kaynak: Zafer Kalkınma Ajansı

Harita 5: Bölgedeki Toplam Hekim Sayısı / Nüfus (2012)

Tablo 6'deki verilerle görselleştirilen toplam hekim sayısı/nüfus haritasından da görüldüğü üzere en yoğun ilçeler Ahmetli, Çobanlar, Gölmarmara, Ulubey, Çavdarhisar ve Karahallı'dır. En düşük ilçeler ise Evciler, Sandıklı, Kırkağaç, Çay ve Afyonkarahisar Merkez ilçesidir.

Toplam hekim sayısı bakımından bölge (140) ülke ortalamasının (169) gerisinde kalmaktadır. Buna karşılık hastane yatak sayılarında ise bölge illerinin ülke genelinin üzerinde olması bölgede sağlık alanındaki insan kaynaklarının fiziki imkânların gerisinde kaldığını göstermektedir. Başka bir ifade ile sağlık alanında hizmetlerin düşük olmasının nedeni bölgede özellikle farklı branşlarda uzmanlığa sahip sağlık personelinin yeterli düzeyde bulunmamasıdır (Zafer Kalkınma Ajansı, 2013: 105).

Harita 6: Toplam Eczane / Toplam Nüfus Miktarı (2012)**Tablo 7: Bölgedeki Toplam Eczane / Bölge Nüfus Sayısı (2012)**

Hocalar	0,917852	Demirci	2,42121	Çay	3,239773
Sincanlı	1,438435	Emirdağ	2,442838	Simav	3,245508
Şuhut	1,544004	Sarıgöl	2,474839	Afyonkarahisar Merkez	3,328973
İscehisar	1,658925	Bayat	2,479544	Uşak Merkez	3,379721
Altıntaş	1,664263	Evciler	2,497191	Sandıklı	3,387534
Selendi	1,76616	Çavdarhisar	2,509725	Alaşehir	3,430532
Dmaniç	1,826484	Dazkırı	2,664298	Pazarlar	3,446493
Aslanapa	1,834862	Şaphane	2,666667	Karahallı	3,523298
Gölmarmara	1,904883	Banaz	2,673439	Bolvadin	3,534896
Köprübaşı	2,018775	Soma	2,727928	Manisa Merkez	3,550608
Hisarcık	2,108963	Sivash	2,788104	Akhisar	3,570310
İhsaniye	2,112155	Başmakçı	2,794077	Ahmetli	3,66457
Çobanlar	2,215985	Ulubey	2,806230	Kızılören	3,702332
Emet	2,229356	Tavşanlı	2,871259	Turgutlu	3,819710
Gördes	2,268529	Kütahya Merkez	3,027703	Sultandağı	4,111359
Kırkağaç	2,332238	Eşme	3,034818	Salihli	4,310178
Kula	2,338933	Saruhanlı	3,128278	Dinar	4,510322
Gediz	2,339592	Dumlupınar	3,219575		

Kaynak: Zafer Kalkınma Ajansı

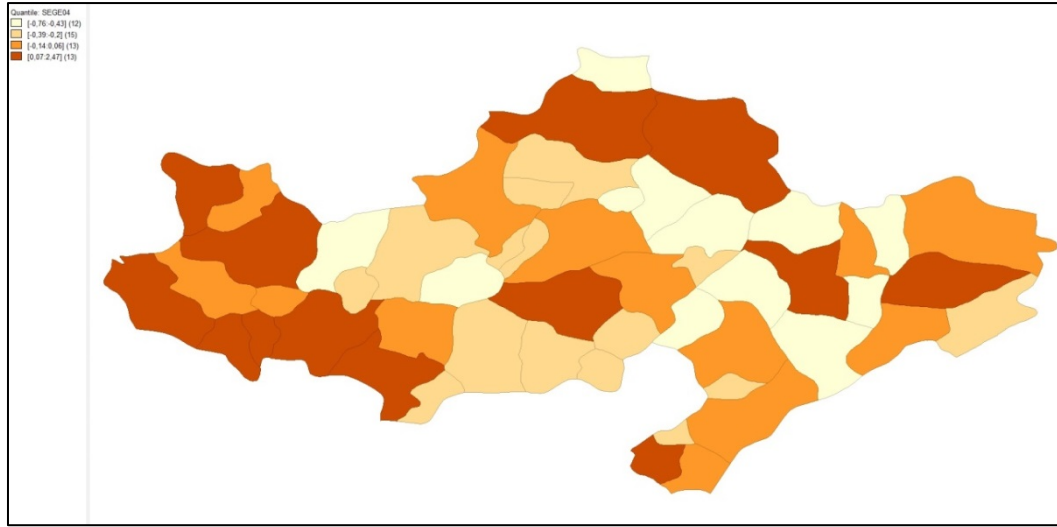
Kişi başına düşen eczane verilerine bakıldığında en yüksek oranlar Turgutlu, Sultandağı, Salihli, Dinar ilçelerinde görülmektedir. Bu ilçeleri Pazarlar, Karahallı gibi nüfus bakımından küçük ilçeler takip etmektedir. Nüfus sayısı bakımından az olan ilçelerden biri olan Hocalar ve Sinan Paşa'da (Sincanlı) ise durum tam tersini göstermektedir. Haritadaki en açık renkler bu ilçelerdedir yani oran buralarda çok düşüktür.

2.1.3. SOSYO-EKONOMİK GELİŞİMİŞLİK

Bu başlık altında Devlet Planlama Teşkilatı'nın 2004 yılında yayınladığı sosyo-gelişmişlik endeksi ve Zafer Kalkınma Ajansı'nın 2012 verilerine dayanarak hazırlanan sosyo-gelişmişlik hizmet endeksi karşılaştırılarak değerlendirme yapılmıştır. Sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksi ilçe bazında en son 2004 yılında yapılmıştır. DPT'nin yapmış olduğu bu endekste 1996 ve 2004 yılları arası dönem esas alınmıştır. Bu endeksin oluşturulmasında; sosyal (demografik, istihdam, eğitim, sağlık, alt yapı, diğer refah) ve ekonomik

(imalat, inşaat, tarım, mali) alanlardan seçilen 32 adet değişken kullanılmıştır. Kullanılan tüm değişkenlerin nüfusa oranlanıp, kişi başına düşen değerler ölçeğinde kullanılması halinde, nüfusu oldukça fazla olan ilçeler aleyhinde bir durum ortaya çıkabilecektir. Bu nedenle, göstergelerin duyarlılığını artırdığı durumlarda değişkenler; orantılı ya da kişi başına düşen değerler olarak, bunun dışında ise ilçeler itibarıyla toplam mutlak büyüklükler olarak kullanılmış ve denge sağlanmaya çalışılmıştır. Böylece, bir taraftan, nüfusu fazla olan ilçelerin bu nedenle üst sıralarda yer almaları önlenirken, diğer taraftan bu ilçelerin aynı nedenle daha alt sıralarda yer almaları sakıncası giderilmiştir (DPT, 2004: 27)

Harita 7: DPT 2004 Endeksi

Bölgedeki Merkez ilçeleri içeren ayrıca Manisa'daki Soma, Salihli, Turgutlu gibi ilçeler 2. derece gelişmiş ilçeler kategorisine girmektedir ve koyu renkle gösterilmektedirler. Bu ilçelerde okuryazarlık durumları, üniversite bitirenlerin durumları ve şehirleşme oranları yüksektir ve bölgedeki en gelişmiş ilçelerdir.

Hocalar, Aslanapa, Selendi, İhsaniye, Altıntaş gibi 4. ve 5. Derece gelişmiş ilçeler kategorisine giren ilçelerde ise durum sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyini yansıtan değişkenlerin tamamında ülke genel ortalamalarından daha düşük değerlere sahiptir (Zafer Kalkınma Ajansı, 2013). Haritada en açık renkler olarak görülen bu ilçelerde; okuryazarlık durumu, üniversite bitirenlerin nüfusa oranı çok düşüktür. Okuryazar kadın nüfus oranı ülke ortalamasının altında kalmaktadır. Bu ilçelerde doğurganlık fazladır ve istihdam olanakları kısıtlı olduğu için göç vermektedir. İstihdam ise çoğunlukla tarım sektöründe yoğunluk göstermektedir (DPT, 2004: 63).

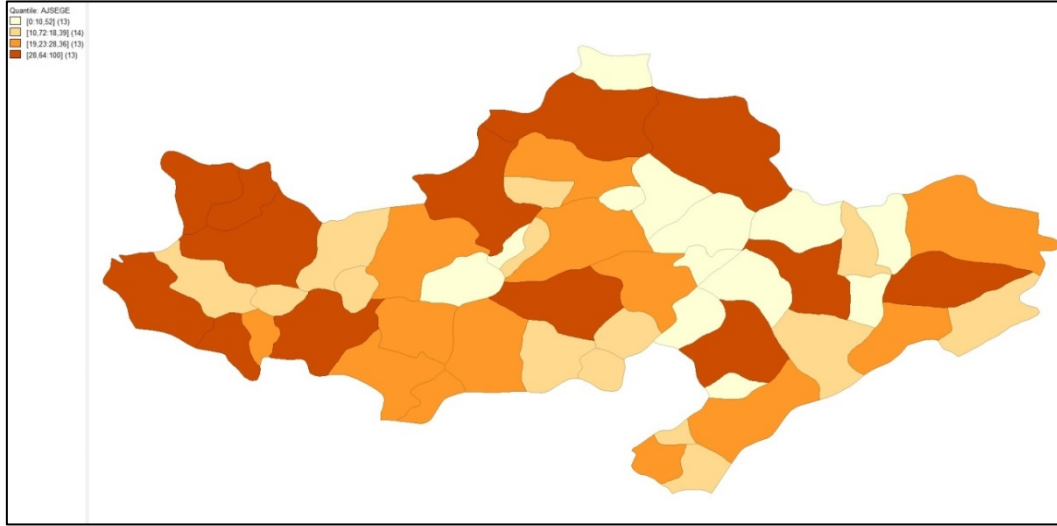
Tablo 8: DPT Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeks Verileri (2004)

Hocalar	-0,76229	Eşme	-0,34158	Başmakçı	-0,08177
Aslanapa	-0,72882	Kızılören	-0,29447	Gediz	-0,07805
Selendi	-0,65702	Şaphane	-0,26337	Gölmarmara	-0,06818
İhsaniye	-0,54316	Sultandağı	-0,24347	Sandıklı	0,06042
Sincanlı	-0,52711	Dumlupınar	-0,23004	Ahmetli	0,06626
Çavdarhisar	-0,50739	Sarıgöl	-0,21863	Alaşehir	0,11107
Çobanlar	-0,50727	Emet	-0,21206	Dazkırı	0,18716
Gördes	-0,49382	Demirci	-0,2087	Bolvadin	0,25014
Altıntaş	-0,4796	Evciler	-0,19677	Tavşanlı	0,36059
Şuhut	-0,46041	Kırkağaç	-0,14244	Akhisar	0,54044
Bayat	-0,45446	Emirdağ	-0,12461	Salihli	0,82197
Domaniç	-0,42539	Simav	-0,12338	Soma	1,01445
Köprübaşı	-0,39239	Banaz	-0,11276	Turgutlu	1,23913
Pazarlar	-0,38982	İscehisar	-0,11249	Afyonkarahisar Merkez	1,5316

Hisarcık	-0,37653	Çay	-0,10024	Kütahya Merkez	1,64375
Karahallı	-0,37632	Dinar	-0,09649	Uşak Merkez	1,70571
Sivash	-0,36194	Kula	-0,09144	Manisa Merkez	2,46533
Ulubey	-0,35792	Saruhanlı	-0,0895		

Kaynak: (DPT, 2004)

Harita 8: Sosyal Gelişmişlik Hizmet Endeksi 2012

Kaynak: (Zafer Kalkınma Ajansı , 2013)

Tablo 9: Sosyal Gelişmişlik Hizmet Endeksi (2012)

Hocalar	0,00	Sivash	18,39
Aslanapa	0,27	Eşme	19,23
Çavdarhisar	3,31	Emirdağ	20,12
Kızılören	3,55	Çay	21,39
Sincanlı	5,81	Kula	21,42
Çobanlar	7,09	Dazkırı	22,06
İhsaniye	7,21	Ahmetli	22,25
Selendi	7,58	Sarıgöl	22,29
Pazarlar	8,35	Emet	23,18
Altıntaş	8,71	Demirci	23,68
Bayat	9,31	Banaz	24,20
Domaniç	10,14	Gediz	25,61
Dumlupınar	10,52	Alaşehir	28,03
Ulubey	10,72	Dinar	28,36
Gölmarmara	11,20	Sandıklı	28,64
Karahallı	12,38	Simav	29,13
Hisarcık	12,64	Kırkağaç	29,95
Şaphane	13,19	Bolvadin	36,42
Şuhut	13,67	Akhisar	43,64
İscehisar	13,69	Tavşanlı	44,22
Evciler	14,46	Salihli	48,62
Gördes	14,66	Soma	49,28

Köprübaşı	15,23	Turgutlu	49,61
Sultandağı	15,27	Uşak Merkez	67,35
Başmakçı	15,55	Kütahya Merkez	84,63
Saruhanlı	16,52	Afyonkarahisar Merkez	90,80

Kaynak: Zafer Kalkınma Ajansı

Harita 7 ve Harita 8'i karşılaştırdığımızda, önemli bir değişiklik görülmemektedir. İki harita arasında sekiz yıllık bir zaman dilimi olsa dahi hala en gelişmiş ilçeler Merkez ilçeler ve Manisa'ya bağlı, Turgutlu, Soma, Salihli ve Kütahya'ya bağlı Tavşanlı ilçeleridir.

Kızıllören, Dumlupınar ve İncehisar ilçeleri DPT (2004) verilerine göre iyi durumdalarken ajanstan alınan son verilere göre en düşük ilçeler sıralaması grubuna geçiş yapmışlardır. En düşük ilçeler ise 2004'te olduğu gibi 2012'te de değişiklik göstermemiştir. Hocalar, Selendi, Bayat, İhsaniye ilçeleridir.

Değişkenler göz önüne alındığında, geri kalmış ilçelerde okuryazarlık oranı, üniversite mezunu oranı düşük, sağlık göstergeleri bakımından da Türkiye ortalamasının altındadır. Bu ilçelerin temel özelliği ise tarıma dayalı istihdam, gelişmemiş sanayi ve gelişmiş diğer ilçelere göre yoğun göç vermeleridir (DPT, 2004: 65). Gelişmiş Merkez ilçelerde, kadın istihdam oranı ve kadın okuryazarlığı yüksektir. Okuryazarlık oranı ve sağlık göstergeleri bakımından da iyi durumdadırlar. Bu da bu ilçelerin sosyo-gelişmişlik sıralamalarına olumlu yansımaktadır.

3. REFAH DEVLETİ GÖSTERGELERİ OLARAK EĞİTİM-SAĞLIK VE SOSYO-EKONOMİK GELİŞMİŞLİĞİN TR33 BÖLGESİ ÖZELİNDE SWOT ANALİZİ

3.1 GÜÇLÜ YANLAR

- TR33 Bölgesi İzmir, İstanbul, Antalya, Ankara gibi gelişmiş şehirlere yakın mesafededir.
- Bölge %5,4 olan işsizlik oranı ile tüm Düzey 2 bölgeleri arasında en düşük orana sahiptir.
- Okullaşma oranı bakımından diğer bölgelerden daha üstündür.
- Mermer, seramik, maden ve jeotermal gibi sektörlerde birinci durumdadır.
- Ticaret ve sanayi odaları bakımından önde gelen bölgelerden biridir.
- Verimli tarım arazisi olan Gediz Havzasına sahip bölge, ülke genelinde en çok tarımsal katma değer üreten Düzey 2 bölgesidir.

3.2 ZAYIF YANLAR

- Eğitim seviyesi Türkiye ortalamasının altındadır. Dolayısıyla nitelikli işgücü eksiktir.
- Çevre bilinci ve çevre sorunlarına duyarlılık sıralamasında bölge alt sıralarda yer almaktadır (Zafer Kalkınma Ajansı, 2013). Hava ve toprak kirletilmektedir. Dolayısıyla karşılaşılan en önemli sorun çevre kirliliğidir.
- Afet öncesi güçlendirme uygulamaları yetersizdir.
- Bölge dışarıya göç vermektedir. Özellikle beşeri sermayeye yönelik cazip iş fırsatları eksiktir.
- Karayolları ağı yetersizdir.
- Ulaştırma veri tabanları, kent içi toplu taşıma olanakları yetersizdir.
- Su ve kanalizasyon alt yapıları modern bir yapıya sahip değildir.
- Yüksekokullarının bulunduğu ilçelerde üniversite öğrencilerinin barınma ihtiyacını karşılayacak yeterli sayıda yurt yoktur.
-

3.3 FIRSATLAR

- TR33 bölgesi için "iyi fırsat" olarak tanımlanabilecek konu jeotermal enerjidir. Bölge enerji üretimi için yeterli sıcaklığa sahiptir.
- Kadınların işgücüne katılım oranı ülke geneline kıyasla daha fazla artmıştır bu da kadın istihdam oranı açısından olumlu bir gelişmedir.
- Büyükşehirlere yakın olması sayesinde lojistik avantaja sahiptir.

3.4 Tehditler

- Bölge afet deprem bölgesidir. Etkin fay hatları üzerinde bulunmaktadır.
- Dışarıya göç veren bir bölge olduğundan bölgede yaşlı nüfus fazladır genç nüfus azdır bu yüzden bölgenin kalkınması yavaşlamaktadır.
- Nitelikli işgücü yetersizdir. Dolayısıyla beşeri sermayeden yoksun olan bölgede dışarıya bağımlılık yüksektir.
- Çevre kirliliği verimli tarım arazilerinin performansında azalmaya neden olmaktadır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Makalemizde Türkiye'deki refah devleti uygulamalarının TR33 Bölgesi özelinde yansımaları değerlendirilmiştir. Öncelikle Refah devleti kavramına değinilmiş, TR33 Bölgesi tanıtılmış ve bölgeye ait bazı göstergelere yer verilmiştir. Zafer Kalkınma Ajansından alınan verilerle eğitim, sağlık ve sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksleri ilçe bazında incelenmiştir. Okuma yazma oranının en düşük olduğu ilçeler Gölmmarmara, Aslanapa, Çavdarhisar, Şaphane, Hocalar, Banaz, Dumlupınar ilçeleridir. Okullaşma oranına bağlı olarak buralarda eğitim düşük düzeylerde kalmıştır. Toplam hekim sayısı/nüfus göstergelerinde en yoğun ilçeler: Ahmetli, Çobanlar, Gölmmarmara, Ulubey, Çavdarhisar ve Karahallı'dır. En düşük ilçeler ise Evciler, Sandıklı, Kırkağaç, Çay ve Afyonkarahisar merkez ilçesidir. Toplam hekim sayısı bakımından ortalaması 140 olan bölge, ülke ortalaması olan 169'un gerisindedir.

Sosyo-ekonomik gelişmişlik endekslerinde DPT 2004 verileri ve Zafer Kalkınma Ajansı'nın 2012 verileri karşılaştırılmıştır. İki veri arasında sekiz yıllık bir zaman dilimi olsa dahi hala en gelişmiş ilçeler Bölgenin Merkez ilçeleridir. Ayrıca Manisa'ya bağlı Turgutlu, Soma, Salihli ve Kütahya'ya bağlı Tavşanlı ilçeleri sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyesi bölgede yüksek olan diğer ilçelerdir. Aynı zamanda Dazkırı, Kırkağaç, Sandıklı, Ahmetli, Simav ilçeleri de ilçe sıralama düzeylerini yükseltmişlerdir. En düşük ilçeler ise 2004'te olduğu gibi 2012'te de değişiklik göstermemiştir. Bu ilçeler Hocalar, Selendi, Bayat, İhsaniye ilçeleridir.

Bölgede en gelişmiş il maden ve sanayi açısından Manisa'dır. Daha sonra ise Kütahya, Afyonkarahisar ve en son olarak Uşak ili gelmektedir. İllerin Merkez ilçeleri incelenen veriler bakımından en yüksek değerlere sahiptir. Uşak iller arasında en çok göç veren ildir. İlçelerdeki meslek yüksekokulları ilçelerin gelişmesine katkıda bulunmuştur.

Yapılan SWOT analizi çerçevesinde, bölgenin özellikle lojistik avantajına sahip olduğu gözlemlenmiştir. Bu avantaja sahip olmasına rağmen Bölgenin diğer bölgelere nazaran genel refah seviyesinin düşük olduğu görülmektedir. Refah devleti anlayışının TR33 Bölgesi genelinde yayılmasını ve sürdürülebilir olmasının sağlanabilmesi için şu temel öneriler geliştirilmiştir:

- 7 Yaş üzeri okuma yazma bilen oranı %90'nın altında kalan Kızılören ilçesine, okuma yazma bilen 7 yaş üzeri kadın nüfus oranı %90'nın altında kalan Kızılören, Çavdarhisar, Çobanlar, Hocalar, Gölmmarmara, Şaphane, Bayat, Dumlupınar, Pazarlar, Aslanapa, Emirdağ ve Dinar ilçelerine yönelik sosyal sorumluluk projeleri uygulanmalıdır.
- Hocalar, Selendi, Kızılören'de meslek yüksekokulları olmadığı için ve ekonomik şartlar bakımından da tarıma dayalı sanayi olduğu için bu ilçelerin gelişmesine öncelikle katkı yapılmalıdır. Bu nedenle bu ilçelere yönelik ilçenin gelişmesine cevap verebilecek yüksekokullar kurulmalı ve barınma imkânları sağlanmalıdır.
- Yataklı hastanelerin yer almadığı Şaphane, Pazarlar, Aslanapa, Dumlupınar, İhsaniye, Kızılören, Evciler ve Dazkırı ilçelerinde ilgili sağlık yatırımları geliştirilmelidir.
- Sosyo-ekonomik gelişmişliği bölgede en düşük seviyelerde yer alan Hocalar, Selendi, Bayat ve İhsaniye ilçelerine ayrıca Zafer Kalkınma Ajansı verilerine göre 2004 yılına kıyasla sıralama kaybeden Kızılören, Dumlupınar ve İscihisar ilçelerine yönelik güdümlü mali destek programları oluşturulmalıdır.
- Tarımsal katma değere en yüksek katkıyı sağlayan Gediz Havzasının daha verimli kullanılmasını ve yatırımların artmasını sağlayacak güdümlü projeler geliştirilmelidir.
- Önemli derecede yenilenebilir enerji kaynaklarına sahip olan bölgede bu alanda yapılacak yatırımları destekleyecek güdümlü projeler oluşturulmalıdır.
- Turizm açısından potansiyeli olan bölgelere fiziki altyapı yatırımları hızlandırılmalı ve geliştirilmelidir.
- Uşak ili bölgenin en çok göç veren ili olup bölgede gelenekselleşmiş sektörlerin dışında yeni yatırım sahaları oluşturulmalıdır.

- Kütahya ilinin jeotermal kaynaklarını canlandırmak için bölgenin tanınırlığını artıracak projeler geliştirilmelidir.

KAYNAKÇA

Akyol Servet (2003), Refah Devletine Anayasal İktisat Çerçevesinden Bir Bakış: Türkiye Örneği, Akdeniz Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Antalya

Bilgebay Kıvanç Salih (2007), Sosyal Refah Devletinin Bir Unsuru Olarak Türkiye'de Sosyal Güvenlik Sisteminin Yeniden Yapılandırılması, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Cansoy Mehmet (2013), Neoliberal Çağda Türkiye'de Refah Devleti: Sınıf tabanlı Vatandaşlık Rejimlerinin Ortaya Çıkışı, Yüksek Lisans Tezi, Koç Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Doğan Yavuz (2008), "Türkiye' de Sosyal Devlet Harcamalarının Gelişimi (1980-2006)", Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi

DPT (2004), İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması, Ankara : T.C Babakanlık Devlet Planlama Teşkilatı

DPT (2001), Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ankara: DPT

DPT (2013), Onuncu Kalkınma Planı, Ankara : T.C Kalkınma Bakanlığı

Güleç Sertaç (2008), "1945-1980 Yılları Arasında Türkiye'de Refah Devleti", Yerel Siyaset Dergisi, ss.48-55

Gümüş İskender (2012), Devlet Müdahalesi ve Piyasalaşma Kısılacında Refah Devleti: Türkiye'de Sosyal Güvenlik Reformu, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Günaydın Davuthan (2011), Küreselleşmenin Refah Devleti Sağlık Politikalarına Etkileri: Türkiye Örneği, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Kalkınma Bakanlığı (2013), Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018, Ankara

Koçak Orhan ve Tiryaki Davut (2011), "Sosyal Devlet Anlayışında Sağlık Politikalarının Önemi Ve Sağlıkta Dönüşüm Programının Değerlendirilmesi: Yalova Örneği", İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Yıl:10 Sayı:19 Bahar 2011 ss.55-88

Kurşun Ekiz Arzu (2013), Sosyal Refah Devletinde Sağlık Harcamaları ve Türkiye'deki Sağlık Harcamalarının Genel Bir Analizi: Giresun örneği, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon

Lazar Harvey & Stoyko Peter (1998), The Future of the Welfare State, International Social Security Review, 3-36.

Opak Oğuz (2012), Refah Devleti ve Kapitalizm, İstanbul: İletişim Yayınları

Özcan Güngör (2009), Türkiye'de Kamu Harcamalarının Sosyal Refah Devleti Anlayışı Açısından Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir

Özdemir Süleyman (2007), Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti, İstanbul: İTO Yayıncılık

Özkayalar Mustafa (2007), Refah Devletinden Düzenleyici Devlete: Üst kurullar ve Türkiye Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay

Sallan Songül (1999), Yeni Liberalizmde Piyasa Refah Devleti Anlayışı: İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye Örnekleri, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Seçilmiş İbrahim Erdem (2006), Kamu Borçlanması Perspektifinde Refah Devletinin Etik Meşruiyet Temellerinin Analizi ve Açık Finansmanın Mikro Yansımaları: Türkiye Tecrübesi, Hacettepe Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara

Taşçı Faruk (2013), “Refah Devleti Modelleri İçinde Türkiye’nin Pozisyonu: “Yaşlı Algısı” Üzerinden Değerlendirmeler”, İnsan ve Toplum Cilt 3, Sayı 5 ss.15-31

Topak Oğuz (2007), 2000’li yıllarda Türkiye’de Refah Devleti, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Topal Mehmet Hanefi (2011), Refah Devletine Yönelik Tutumlar ve Vergi Adaleti Algısı: Türkiye Üzerine Bir Araştırma, Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon

Tuna Orhan ve Yalçıntaş Nevzat (1997), Sosyal Politika, İstanbul: Filiz Kitabevi.

TÜİK (2011), Bölgesel Göstergeler TR33 Manisa, Afyonkarahisar, Kütahya, Uşak, Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası

Yılmaz Fikret (2013), OECD ülkeleri ve Türkiye’de Refah Devleti Bağlamında Kamu Sosyal Harcamalarının Gelir Dağılımı Üzerine Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu

Zafer Kalkınma Ajansı (2010), Göstergelerle TR33 Bölgesi, Kütahya : T.C. Zafer Kalkınma Ajansı Genel Sekreterliği

Zafer Kalkınma Ajansı (2013), TR 33 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı, Kütahya : Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı

Zafer Kalkınma Ajansı (2013), İlçe Kartları- Kütahya İli, Kütahya: Zafer Kalkınma Ajansı

<http://www.canaktan.org/politika/refah-devleti/kavram.htm> (Erişim: 09.02.2015)

http://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2011.pdf (Erişim:20.03.2015)

Extended Abstract

Between countries and within countries, geographical, economic, social and cultural differences may lead to the formation of regional disparities. The aim of this study is to make the understanding of welfare state’s evaluation in particular to TR 33 Region in the Turkey, and increasing the contribution of welfare state applications in region, and bringing fundamental recommendations to resolve regional differences in order to contribute 2014-2023 Region Plans. First of all we mentioned about welfare state and then TR33 region have been introduced and are given some indication of the region. Regional identify will be made Kütahya, Manisa, Uşak and Afyonkarahisar consisting of TR33 Region. TR33 region consists of 53 district. Welfare state in these districts will be

determined by considering the basic statistical facts with health services, services for employment and training services for applications.

In the article, in TR33 education, health and socio-economic data related to a SWOT analysis was carried out. The region's strengths and weaknesses, opportunities and threats are analyzed. Within the framework of the SWOT analysis regions were observed to have the particular advantage of logistics. One of the strengths of the region in terms of the rate of schooling is superior to other regions. One of the weaknesses gives the area outside the village. Especially attractive business opportunities for human capital is lacking. Finally, basically a few suggestions were made in order to ensure the dispersion and sustained understanding welfare state throughout region of TR33.

Ek1: İlçe Adları Haritası

